

Eija Haapala
Suunnittelija, Kela/Pohjois-Suomen aluekeskus

Säästetäänkö oikeasti vai tuhlataanko?

Tänä päivänä mm. Siltalan (2004, 155–156) mukaan Suomen työvoima on yhä koulutetumpaa, työntekijöiden osuus työvoimasta on pudonnut 5 % vuosituhanteen vaihteessa verrattuna 1990-luvun alkuun. Työllisyys on eniten vähentynyt perusasteen ja alemman keskiasteen koulutuksen saaneilta henkilöiltä. Nuorisotyöttömyys lisääntyy samalla tavalla kuin työttömyys yleensä, mm. Oulun alueella on nuorisotyöttömyys jo 18 %.

Suomalainen tutkimus on osoittanut sekä työttömyyden että syrjäytymisen olevan sosiaalisesti periytyvää. Alle 20 vuotiaiden asemaa on pyritty parantamaan lisäämällä koulutuspaikkoja ja muuttamalla valintaperusteita. Kuitenkin vuosittain jää tuhansia nuoria ilman toivomaansa koulutuspaikkaa ja osa nuorista ei edes yhteishaussa hae itselleen opiskelupaikkaa (Helve1997, 5.). Työ on Suomessa edelleen tärkeä osa yksilön elämää. Ammatin ja työn kautta yksilö rakentaa edelleen omaa identiteettiään, määrittää yhteiskunnallista asemaansa ja sosiaalista statustaan. (Helve 1997, 3; Pohjola 1994, 114–115.) Tämä ilmeisesti näkyy vanhempien ja lasten elämässä yhteisen ajan niukkuutenakin.

Vuosituhannen vaihteessa Suomessa huolestuttiin nuorten pudottautumisesta pois ammatillisesta koulutuksesta sekä nuorten yhä lisääntyvistä psyykkisistä sairauksista. Yhteiskunnassa kohdistettiin erilaisia projekti-rahoituksia nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Esim Kela sai vuonna 2000 syrjäytymisuhanalaisten psyykkisesti oireilevien, nuorten ammatilliseen valmennukseen rahaa kolmeksi vuodeksi, kansaneläkelain neljännen pykälän mukaan. Vuonna 2001 tuli voimaan laki kuntouttavasta työtoiminnasta, jonka tavoitteena oli ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja saattaa nuoria työelämään. (Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja 2001, 13) Yhteiskunnan nopea muutos vaatii nuorilta luovuutta luoda uusia valintamahdollisuuksia elämän isoissa kysymyksissä, toteaa Anneli Pohjola tutkimuksissaan (2001, 202–203). Pohjola korostaa, etteivät nuoret ole ongelmallisia vaan yhteiskunnan muutokset tuovat ongelmia. Yhteiskunta myös käyttää valtaa nuoria kohtaan mm. sillä, ettei alle 25-vuotias voi saada työmarkkinatukea ilman ammatillista koulutusta. Nuorten työharjoitteluajat ovat edelleen lyhyitä. Nuoret myös ajattelevat työn jäsentävän heidän elämänsä sekä rakentavan heidän omaa identiteettiään. (Pohjola 2001, 194-195.) Vehviläinen ja Paju (2001, 205–207.) kritisoivat yhteiskunnan valtaa nuoren asioissa.

Myös aikuistumisprosessi on muuttunut; nuoret kehittyvät fyysisesti yhä nuorempina ja he ovat jo lapsena merkittäviä kuluttajia. Kuitenkin nuorten taloudellinen itsenäisyys on usein mahdollista vasta useiden vuosien opiskelujen jälkeen. Sosiaali- ja terveysministeriön selonteossa vuonna 1999 oltiin huolestuneita psyykkisesti sairaista nuorista. (Suikkanen, Martti, Linnakangas, Helsinki, 2002, 193–194.) Stakesin sivuilta löytyy Kouluterveys 2005 (Länsi-Suomi ja Oulun lääni) tutkimus, missä peruskoululaisista on 9 % ja lukiolaisia 10 % tunnistanut mielialansa alakuloiseksi tai surulliseksi. Raimo Raitasalo ja Kaarlo Maaniemi ovat tutkineet sairauspäivärahojen kehitystä 2000 -luvulla. He toteavat, että vuonna 2008 nuorten miesten (16-19 -vuotiaiden) masennussairaudet ovat lisääntyneet huolestuttavan paljon neljässä vuodessa eli 75 % korotus sairauspäiväraha-kausien määrään. (Sosiaalivakuutus 4/2009,22–24)

Lea Pulkkisen mukaan (2005, 306–307) yhden syrjäytyneen nuoren ylimääräiset hoitokulut hänen elinaikanaan nousevat satoihin tuhansiin euroihin, jopa 840 000 euroon riippuen siitä tarvitseeko nuori esimerkiksi psykiatrista hoitoa, tuettua asumista, koulukotia, vankilaa tms. Pitäisikö nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn tarttua?

Onko yhteiskunnassamme tarpeeksi halua löytää rahaa ennaltaehkäisevään toimintaan, arvostammeko tarpeeksi tulevaisuutta? Miten nuoret löytävät tiensä työpajoihin ja nuorten ammatillisiin valmennuksiin, sillä jo oireilevat nuoret voisivat hyötyä työstä, ammatillisesta valmennuksesta niin, ettei kaikkia ”kuhmuja” tarvitsisi kokea vaan nuoren itsetunto pääsisi vahvistumaan onnistumisien myötä ja ehkä esimerkiksi itsetunto- tai masennusoireet eivät pitkittyisi. Tämä voisi olla pitkän ajan säästö, ehkäpä nuoren toimintakyky ei aikuisena olisikaan hauras vaan hän jaksaisi työskennellä eläkkeelle asti.

